

فرا تر از شکوفایی

بررسی روان‌شناختی شخصیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی

نویسنده و ویراستار علمی

دکتر محمود گلزاری

تهران ۱۳۹۶

(۸/۷۸۹۹۹

شماره: ۲۹۲۰

۹۶۶۱-۳۸۸۸

گلزاری، محمود، ۱۳۲۸ -

فرا تر از شکوفایی: بررسی روان‌شناختی شخصیت امام‌الله هاشمی‌رفسنجانی / نویسنده و ویراستار علمی محمود گلزاری.

مشخصات نشر: تهران: جوانه رشد، ۱۳۹۶. مشخصات فیزیکی: ۴۲۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۱۶-۵۷-۲

وضعیت فهرست نویسی: نیا

موضوع: هاشمی رفسنجانی، اکبر، ۱۳۱۳ - ۱۳۹۵. -- روان‌شناسی (Hashemi Rafsanjani, Akbar -- Psychology)

موضوع: سیاستمداران -- ایران -- قرن ۱۴ (Politicians -- Iran -- 20th century)

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶. ۴ ف ۸/۱۷۱۰/۵ DSR

رده‌بندی دیویی: ۸۴۳/۹۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۳۲۰۱۷

حق چاپ محفوظ است

فرا تر از شکوفایی

پروفسور و روان‌شناسی شخصیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی

نویسنده و راستار علمی

دکتر محمد گلزاری

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۶ - شمارگان: ۱۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: میدان انقلاب، روبروی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، شماره ۷۲.

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲ - ۶۶۴۹۸۳۸۶ - ۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران-۱۳۹۶

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: شخصیت در روان‌شناسی، تعریف و روش‌های سنجش (دکتر محمود گلزاری)
۵۳	فصل دوم: نظریه‌های شخصیت، تبیین‌کننده ویژگی‌های شخصیتی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی (دکتر محمود گلزاری)
۹۷	فصل سوم: مروری بر زندگی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی (محمد گلزاری)
۱۴۵	فصل چهارم: روان‌شناسی سیاسی هاشمی رفسنجانی با تأکید بر نظریه اریکسون (سجاد کرمی)
۲۲۵	فصل پنجم: روان‌شناسی شخصیت سیاسی هاشمی رفسنجانی بر پایه‌ی نظریه سلسله مراتب نیازهای مازلو (مرتضی صادفکار)

- ۲۷۹ فصل ششم: تبلور خودشکوفایی
(دکتر محمود گلزاری)
- ۳۳۱ فصل هفتم: هاشمی رفسنجانی، فراتر از شکوفایی
(دکتر محمود گلزاری)
- فصل هشتم: تک نگاشت‌ها
- ۳۷۹ راننده ناسی سیاسی شخصیت هاشمی رفسنجانی
(دکتر مسعود آذربایجانی)
- ۳۹۰ آیت الله هاشمی رفسنجانی الگوی نیکوی شخصیت متعادل و متعالی
(دکتر عامل فروز)
- ۳۹۶ روحانی خود خفته و صاحب مکتب
(مسیح مهاجری)
- بررسی مولفه سخت‌نوشی و تاب‌آوری در شخصیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی
الماسی از سرزمین یاقوت
(مهدی ملک‌محمد)

مقدمه

آیت‌الله اکبر هاشمی رفسنجانی، معتمد نستوه، اسلام‌شناس زمان آگاه، سیاست‌مدار بزرگ و مدیر توانای جمهوری اسلامی ایران، در ۱۹ آبان ۱۳۹۵، در سن ۸۲ سالگی درگذشت.

رسم دیرینه و رنج آور ما ایرانیان این است که بعد از مرگ بزرگان خود آه و ناله سر می‌دهیم، مدح و ثنا می‌گوییم و همراهی با او و حتی تأییدها و حمایت‌هایی را که از ما کرده است مستندسازی می‌کنیم. اما دیری نمی‌گذرد که نام او را از نوشته‌ها و گفته‌ها و یادش را از خاطره‌ها مان می‌بریم و می‌زدائیم.

آنچه بعد از وفات آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، درباره‌اش گفته‌اند حقایقی انکارناشدنی است:

نمونه‌ای کم نظیر از نسل مبارزان و رنج‌دیدگان دوران ستم‌شاهی،
تکیه‌گاه مطمئن برای یاران و همکاران خود، سرمایه بی‌بدیل نظام، چهره
ممتاز و تاریخ‌ساز انقلاب... فرمانده شجاع میدان‌های جهاد و شهادت...
اندیشمند بزرگ اسلامی، اسطوره حلم، تحمل، ایمان و اعتدال، صحابی
صالح و صابر و صادق امام (ره)، عالم ربانی، انقلابی آزاداندیش،
شناسنامه انقلاب، مفسر و قرآن‌پژوه، گره‌گشا در تنگناها و بحرانا..

اما نسل جوان امروز و فردا - در ایران و کشورهای اسلامی - چگونه از
سیر زندگی، فعالیت‌ها و خدمات آن قهرمان مبارزه با استبداد و استعمار
و پیام او، آزادی، مروت و مدارا آگاه شوند؟ و چه سان از صفات برجسته
شخصیتی او درس‌های اخلاقی و تربیتی بکشند و به کار بندند؟!

آبراهام مازلو - پایه‌گذار روان‌شناسی انسان‌گرا بر این باور بود که:

«اگر بخواهیم به این سطح از رشد دست پیدا کنیم که انسان تا چه اندازه
رشد می‌کند، بدیهی است که ابتدا باید بلندقدترین افراد را جدا کرده
مورد مطالعه قرار دهیم. اگر بخواهیم که انسان با چه سرعتی می‌تواند
بدود، به دست آوردن میانگین سرعت در «نه نه» که دوندۀ خوب» از بین
دوندگان بیهوده است. بهترین کار این است که بینندگان جایزه طلای
المپیک را گرد آوریم و ببینیم تا چه حد موفق می‌شوند. اگر بخواهیم به
امکانات رشد معنوی، رشد ارزش‌ها، یا رشد اخلاقی انسان پی ببریم، در
آن صورت معتقدم که می‌توان بیشترین اطلاعات را با مطالعه افرادی که
بیش از همه شریف، پای‌بند اخلاق، یا دین‌دار هستند به دست آورد.*»

*. مازلو، آبراهام، اج (۱۳۹۴)، چاپ پنجم، زندگی در این جا و اکنون، ص ۴۰، ترجمه: مهین
میلانی، تهران، انتشارات فراروان

آیت‌الله هاشمی رفسنجانی به راستی انسانی شریف، پای‌بند اخلاق و دین‌مدار بود، اما دوستداران و ستایشگران ایشان و نیز سرگشتگان وادی علوم زندگی و دین‌گریزی چگونه می‌توانند در میدان علم و عمل او را بشناسند و راهش را بپیمایند؟

با بنین دل‌مشغولی‌ها، وقتی آقای یاسر هاشمی، فرزند شایسته و برومند آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، از من دعوت کردند که اول آبان ۱۳۹۵، در نخستین جلسه هم‌اندیشی برای برگزاری مراسم سالگرد رحلت آن بزرگمرد حضور پیدا کنم، خوشحال شدم و استقبال کردم.

در آن جلسه پیشنهاد شد، که مقاله «فراتر از شکوفایی: تحلیل روان‌شناختی شخصیت آیت‌الله هاشمی» را که در چهارم وفات آیت‌الله در ماهنامه سپیده دانایی، نوشتم و ویرایش کرده بودم، با چند مطلب دیگر، در حوزه روان‌شناسی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، به صورت کتابی تنظیم کنم و برای مراسم کنگره آماده سازم.

مطالبی که در اختیار من قرار گرفتند عبارت بودند از:

۱. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی آقای جاد کرمی با عنوان «روان‌شناسی سیاسی هاشمی رفسنجانی با تأکید بر نظریه اریکسون»، که در سال (۱۳۹۰) در دانشگاه مفید دفاع شد بود.
۲. کتاب «روان‌شناسی سیاسی سه شخصیت جهان» تألیف آقای مرتضی صادق‌کار (۱۳۸۴) که شخصیت گورباچف، چرچیل و هاشمی رفسنجانی را بر پایه نظریه سلسله مراتب نیازهای مازلو بررسی کرده است.

۳. مصاحبه آقای دکتر مسعود آذربایجانی با ویژه نامه شناسنامه انقلاب،

روزنامه جمهوری اسلامی (۲۷ بهمن ۱۳۹۵)

۴. و یادداشت کوتاه آقای دکتر غلامعلی افروز استاد ممتاز دانشگاه تهران.

گزینش، ویرایش ادبی و علمی پایان نامه آقای کرمی و کتاب آقای صادقکار نزدیک به پنجاه ساعت وقت از من گرفت.

علاوه بر این‌ها، مقدمه مقاله فراتر از شکوفایی را در دو فصل تفصیل دادم، و فصل جدیدی را در توضیح ویژگی‌های افراد خودشکופا و تطبیق آنها با نمونه‌های رفتاری آیت‌الله هاشمی افزودم.

فصل سوم کتاب با عنوان «مروری بر زندگی آیت‌الله هاشمی رفسنجانی» را آقای محمد گلزاری، و مقاله «بررسی مولفه‌های سخت‌کوشی و تاب‌آوری در شخصیت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی» (الماسی از سرزمین یاقوت سبز) همکار خوب و روان‌شناسم آقای مهدی ملک‌محمد تألیف کردند.

آماده‌سازی همه این مطالب، در فاصله سیار اندک (۴۰ روز) موجب شده است، در محتوای کتاب و به خصوص در نشان دادن نمونه‌های شخصیتی و رفتاری از زندگی آیت‌الله هاشمی، کاسته‌ای پدید آید، که امید دارم در ویراست‌های بعدی کتاب اصلاح شود.

اگر این اثر کوچک بتواند آیت‌الله هاشمی رفسنجانی را به عنوان اسوه‌ای حسنه و درس آموز برای جوانان، مبلغان دینی، مدیران و فعالان سیاسی، فرهنگی و اجتماعی معرفی کند و دانشجویان روان‌شناسی را با نمونه‌ای از زندگی نامه روان‌شناختی آشنا سازد، خداوند بزرگ را سپاس می‌گویم و احساس شادمانی و رضایت می‌کنم.

در پایان سپاس فراوان خود را به افراد زیر - که همراهان دلسوز، سخت‌کوش و فداکار من برای به انجام رسیدن «فراتر از شکوفایی» بوده‌اند - تقدیم می‌دارم:

همسر با محبت و فداکارم، خانم مرضیه صفی‌زاده، که مهرورزی‌ها و یاری‌رسانی‌های بی‌دریغ او در این مدت، نمونه کوچکی است از فداکاری‌ها و بردباری سالیان طولانی همدلی و همراهی.

آقای اسرار حسینی، رانگیزاننده و حمایت‌کننده تولید کتاب.

آقای مختار صحرایی، مدیریت تولید کتاب.

آقای مهدی ملک‌محمدی، تسهیل‌کننده بخشی از مطالب کتاب.

آقای حمزه خلیلی، برپاکننده و انتشاردهنده برخی از نمونه‌ها و آثار آیت‌الله هاشمی رفسنجانی.

آقای عادل معصومی، مترجم قسمتی از منابع فصل اول و نمونه‌خوانی متن اولیه.

خانم صبورا شمسائی، مدیریت آماده‌سازی کتاب.

و خانم آرزو اقدسی، حروفچینی و صفحه‌آرایی کتاب.

محمدرضا علی

۱۵ دی ماه ۱۳۹۰